

Kunnskapsdepartementet

**VIRKSOMHETS- OG ØKONOMIINSTRUKS
FOR
STATLIGE UNIVERSITETER OG HØYSKOLER**

1. INNLEDNING

Virksomhets- og økonomiinstruksen er fastsatt av Kunnskapsdepartementet 29. juni 2020, jf. reglement for økonomistyring i staten § 3, andre ledd, og trer i kraft 1. juli 2020. Gjenpart av instruksen er sendt til Riksrevisjonen.

Virksomhets- og økonomiinstruksen erstatter hovedinstruks fra Kunnskapsdepartementet om økonomiforvaltningen ved statlige universiteter og høyskoler av 10. juli 2014.

Statlige universiteter og høyskoler reguleres av lov om universiteter og høyskoler (universitets- og høyskoleloven).

2. INSTRUKSENS FORHOLD TIL ØKONOMIREGELVERKET

Virksomhets- og økonomistyringen ved universiteter og høyskoler skal følge økonomiregelverket i staten med mindre det er innvilget unntak. Økonomiregelverket består av reglement for økonomistyring i staten (heretter kalt reglementet) og bestemmelser om økonomistyring i staten (heretter kalt bestemmelsene). Rundskriv fra Finansdepartementet som er fastsatt med hjemmel i reglementet skal anses som en del av økonomiregelverket. De aktuelle bestemmelsene i økonomiregelverket er ikke gjengitt i instruksen.

Unntak fra økonomiregelverket innvilges av Finansdepartementet, eller den som Finansdepartementet delegerer myndighet til. Unntak fra denne instruksen gis av Kunnskapsdepartementet. Instruksen er hjemlet i § 3 i reglementet, og er laget som et tillegg til dette regelverket.

3. DEPARTEMENTETS STYRING AV UNIVERSITETER OG HØYSKOLER

3.1 Departementets overordnede ansvar

Universiteter og høyskoler er forvaltningsorganer med særskilte fullmakter til bruttoføring utenfor statsbudsjettet («netto budsjetterte virksomheter») og er forvaltningsmessig underlagt Kunnskapsdepartementet.

Universitetene og høyskolene har egne styrever. Styret er det øverste organet ved institusjonen og er ansvarlig for institusjonens samlede virksomhet.

Kunnskapsdepartementet har ansvaret for etatsstyringen av universiteter og høyskoler, og skal følge opp at institusjonene når fastsatte mål.

3.2 Myndighet og ansvar ved universiteter og høyskoler

Lov om universiteter og høyskoler (universitets- og høyskoleloven) angir formål, oppgaver, myndighet og ansvar for styret ved universiteter og høyskoler. Universiteter og høyskoler skal selv fastsette egne virksomhetsmål og relevante styringsparametere som skal medvirke til å nå målene. Universiteter og høyskoler har et eget strategisk ansvar for å fremme kvalitet og løse sitt samfunnsoppdrag innen utdanning, forskning og formidling.

Styret er ansvarlig for institusjonens samlede virksomhet og har ansvar for at den faglige virksomheten holder høy kvalitet og for at institusjonen drives effektivt og i overensstemmelse med de til enhver tid gjeldende lover og forskrifter, og de rammer og mål som gis av overordnet departement.

Universiteter og høyskoler skal følge opp de faglige og budsjettmessige føringene som er gitt i departementenes tildelingsbrev. Styret skal uten unødige opphold varsle departementet når det blir kjent med vesentlige avvik på eget ansvarsområde, eller når det blir kjent med vesentlige forhold som er av betydning for den samlede måloppnåelsen.

3.3 Styringsdialogen

Etatsstyringen av universitetene og høyskolene baserer seg på institusjonens risikovurderinger, planer, mål og resultater. Resultatgjennomgangen på etatsstyringsmøtene er en strategisk dialog som er basert på tillit og åpenhet og med relevante temaer som skal bidra til å gi merverdi for institusjonen.

Departementet har etablert en ordning med flerårige utviklingsavtaler mellom departementet og institusjonene, jf. Prop. 1 S (2017–2018). Utviklingsavtalene skal bidra til høy kvalitet og en mangfoldig sektor gjennom tydelige institusjonsprofiler og bedre arbeidsdeling.

Etatsstyringsmøtene tar utgangspunkt i tildelingsbrev og årsrapport fra institusjonene. Styret skal utforme årsrapporten i henhold til kravene i økonomiregelverket og departementets retningslinjer. Årsrapporten skal være et strategisk dokument med informasjon til departementet om institusjonens resultater, mål og planer.

Styringsdialogen skal være dokumentert. Skriftlige tilbakemeldinger sendes årlig til hver enkelt institusjon uavhengig av om det gjennomføres etatsstyringsmøte.

Styret og institusjonens ledelse deltar i etatsstyringsmøtet.

4. INTERN STYRING VED UNIVERSITETER OG HØYSKOLER

4.1 Ansvar og myndighet for ledelsen

Styrets oppgaver fremgår av lov om universiteter og høyskoler (universitets- og høyskoleloven).

I statsbudsjettet fastsettes de årlige økonomiske rammene for virksomheten. Styret skal fastsette rammer for økonomiforvaltningen ved virksomheten i henhold til gjeldende regelverk og etter anvisning fra Kunnskapsdepartementet. Økonomiforvaltningen skal inneholde regler om ansvarsforhold og delegering av myndighet.

Med grunnlag i loven og rammer fastsatt av styret har rektor/administrerende direktør ansvaret for institusjonens daglige drift og sørger for at vedtak truffet av styret og Kunnskapsdepartementet blir iverksatt.

4.2 Krav til planlegging, gjennomføring og oppfølging av virksomheten

Styret skal etablere et styringssystem med beskrivelse av roller og ansvar hvor internkontroll er integrert.

På grunnlag av tildelingsbrevene fra Kunnskapsdepartementet skal styret utarbeide egne virksomhetsmål og styringsparametre. Disse skal kommuniseres videre til institusjonens enheter med eventuell medfølgende budsjett disponeringsmyndighet og krav om rapportering.

Statlige universiteter og høyskoler skal ha dokumenterte rutiner for etablering og forvaltning av alle sine prosjekter og aktiviteter. Alle disposisjoner skal forvaltes og kontrolleres i et elektronisk økonomisystem som ivaretar økonomiregelverkets krav.

Statlige universiteter og høyskoler skal bokføre i henhold til standard kontoplan for statlige virksomheter, og presentere virksomhetsregnskapet i henhold til de statlige regnskapsstandardene (SRS) og de retningslinjer departementet fastsetter. Det skal benyttes godkjente systemer og tjenesteytere der dette finnes. Statlige universiteter og høyskoler skal sende inn årsregnskap og delårsregnskap med det innhold og i samsvar med de krav til oppstilling og presentasjon og innen de frister som Kunnskapsdepartementet fastsetter.

Forhold som er tatt opp av Riksrevisjonen skal følges opp så snart det er mulig. Departementet skal holdes orientert om vesentlige forhold.

4.3 Krav til intern kontroll

Universiteter og høyskoler skal ha en effektiv intern kontroll. Den interne kontrollen skal være tilpasset risiko, vesentlighet og egenart. Systemet skal dokumenteres. Den interne kontrollen skal utformes og gjennomføres slik at den gir rimelig grad av sikkerhet for at institusjonen når de mål som er fastsatt, har en effektiv drift, pålitelig rapportering og sikrer at lover og regler følges.

Institusjonen skal gjennomføre risikostyring i henhold til gjeldende regelverk og krav fra Kunnskapsdepartementet. I tillegg til kontroller som anvist i økonomiregelverket skal det foretas kontroller på aggregert nivå, herunder avstemming og budsjettoppfølging. Alle kontroller skal være dokumentert.

5. ANDRE KRAV TIL UNIVERSITETER OG HØYSKOLER

5.1 Eksternt finansiert aktivitet

Styret skal sørge for at det foreligger retningslinjer for den eksternt finansierte aktiviteten ved institusjonen. Styret skal påse at alle direkte og indirekte utgifter i forbindelse med oppdragsaktivitet blir dekket av oppdragsgiver, og at den eksternt finansierte aktiviteten ved institusjonen er organisert i samsvar med Kunnskapsdepartementets reglement om statlige universiteters og høyskolars forpliktende samarbeid og erverv av aksjer.

5.2 Forvaltning av eierinteresser m.m.

Styret ved institusjoner som etter særskilt fullmakt fra Kunnskapsdepartementet forvalter statens eierinteresser i selskaper m.m., skal fastsette retningslinjer for utøvelsen av styrings-

og kontrollmyndigheten. Videre skal styret organisere samarbeidet med stiftelser og andre selskaper i henhold til gjeldende retningslinjer.

Institusjoner som forvalter statens eierinteresser skal så tidlig som mulig orientere departementet om tidspunkt for ordinære og ekstraordinære generalforsamlinger. Institusjonen skal innen en måned etter ordinær generalforsamling sende årsregnskap, årsmelding, protokoll og revisors beretning til departementet. Senest en måned etter en ekstraordinær generalforsamling skal institusjonen sende protokoll og annen relevant dokumentasjon til departementet.

I selskaper der staten eier så mange aksjer at de representerer 50 prosent eller mer av stemmene, eller har dominerende innflytelse, skal styret innen 14 dager etter ordinær generalforsamling sende årsregnskap, årsmelding, protokoll, revisors beretning og utkast til beretning til Riksrevisjonen og departementet. Senest 14 dager etter en ekstraordinær generalforsamling skal styret sende protokoll og annen relevant dokumentasjon til departementet. Institusjonen plikter å orientere departementet om saker av viktighet og skal rapportere sine eierinteresser til statens kapitalregnskap i samsvar med de retningslinjer og innen de frister Kunnskapsdepartementet fastsetter.

5.3 Offentlige anskaffelser

Styret skal sikre at institusjonen har systemer og rutiner som sikrer at regelverket for offentlige anskaffelser etterleves. Rektor/administrerende direktør må sikre nødvendig kompetanse og etablere gode rutiner slik at alle innkjøp gjøres i samsvar med regelverket, og ellers mest mulig effektivt. Det er også viktig at innkjøpsarbeidet inngår i ledelsens internkontroll.

5.4 Sikkerhet og beredskap

Styret skal sørge for at det arbeides systematisk med sikkerhet og at institusjonen har en tilfredsstillende beredskap for å kunne håndtere ekstraordinære, uønskede hendelser. Arbeidet med samfunnssikkerhet og beredskap skal inngå som en integrert del av all virksomhet i den enkelte institusjon. Beredskapsplanene skal bygge på en skriftlig kartlegging av verdi, sårbarhet og risiko (ROS-analyse) innenfor eget ansvarsområde.

Lov om nasjonal sikkerhet (sikkerhetsloven) gjelder for alle statlige forvaltningsorganer.

Institusjonen skal ha beskrevet mål og strategi for informasjonssikkerhet i virksomheten (sikkerhetsmål og sikkerhetsstrategi) i henhold til gjeldende regelverk/standarder og retningslinjer fra departementet. Disse skal danne grunnlaget for institusjonens internkontroll (styring og kontroll) på informasjonssikkerhetsområdet. Hendelser som truer eller kompromitterer informasjonssikkerheten skal rapporteres.

5.5 Andre forhold

Institusjonen plikter i henhold til gjeldende regelverk å ha en tilfredsstillende oversikt over og rutiner for forvaltning og registrering av sine eiendeler, herunder verdipapirer i form av aksjebrev, obligasjoner m.m.

Institusjoner som forvalter statlige fond plikter i henhold til gjeldende regelverk å ha en tilfredsstillende forvaltning og rapportering. Det forutsettes at institusjonen følger regelverket for sikker og forsvarlig plassering av fond- og legatmidler i de tilfeller hvor det enkelte fonds eller legats vedtekter ikke har særskilte bestemmelser om kapitalforvaltning.

Departementet kan gi institusjonen særskilt fullmakt til å inngå forlik eller innrømme erstatningsansvar og utbetale erstatning. Videre kan departementet gi fullmakt til å begjære påtale i saker som gjelder økonomiske misligheter ved institusjonen.